

Cartografies de la desaparició

Vestigis de la vida quotidiana
en la literatura

Enric Bou

Cartografies de la desaparició

Cartografies de la desaparició

Vestigis de la vida quotidiana
en la literatura

Enric Bou

 UNIVERSITAT DE
BARCELONA
Edicions

Col·lecció
Figura

Índex

<i>Introducció</i>	II
I. DESAFIAR I DEFINIR EL QUOTIDIÀ. POÈTICA DE LA VIDA QUOTIDIANA	19
Un projecte de vida: la felicitat	20
Maneres de llegir el quotidià	26
Afectes quotidians	29
Metacartografies del quotidià: una genealogia	31
Observacions	38
Representacions	45
Exploracions	49
Cartografies i desaparicions	53
2. CANTAR EL DIA A DIA, ASSENYALAR EL MÓN. SOBRE ELS POEMES CATÀLEG	63
La serialitat i el quotidià	66
Tres poemes, tres visions	71
Cantar, assenyalar	82
3. AUTÒPSIES DE LA VIDA QUOTIDIANA	85
Desaparicions	85
Entre el <i>feuilleton</i> i l' <i>elzeviro</i>	87
Josep Carner, etnògraf del quotidià	90
Desaparició i crisi	97
Autòpsies	101
4. EL TRENCADÍS DE VICENT ANDRÉS ESTELLÉS O L'ATENCIÓ A L'INFRAORDINARI	103
Muntatge i collage	103
Perspectives filosòfiques sobre la inutilitat	106
Josep M. de Sagarra: fragments de l'espai suburbà	109
Realisme i periodisme	111
L'infraordinari i el llenguatge màgic	114
Mort i vida	117
Plaers i dolor	120

Escriptura autoreflexiva	124
Un poeta d'infrarealitats.	128
5. ESSLÉSIES I TRAMVIES.	131
Esglésies i tramvies a Barcelona: vies cap a la modernitat	135
L'atzar i els tramvies: visions simbolistes.	142
Experiències avantguardistes	149
Por de la ciutat.	151
6. LLINDARS AL METRO DE BARCELONA.	155
Notes sobre el sistema de metro de Barcelona	156
Lectura de mapes de metro	162
Espais desapareguts: les estacions de metro.	172
Visions mitològiques de l'ús del metro.	178
7. FORMES DEL TANATOTURISME: JOSEP PLA I JOSEP M. ESPINÀS.	187
Cartografia espacial	187
Lectures d'un llibre	195
Invitació al viatge.	197
Contra la pressa i el progrés	198
Natura i gastronomia	202
Viatge al passat	204
L'exploració de la proximitat de Josep M. Espinàs	207
Un viatge en Velosolex.	211
Tanatoturisme	214
8. ALIMENTACIÓ I QUOTIDIANITAT: IMMIGRACIÓ I RENOVACIÓ CULINÀRIA	217
Assimilació a través de l'amor i el menjar.	219
Alimentació i immigració	225
El món perdut de Francesc Serés	231
Alimentació, migracions. Una Espanya multicultural?	233
9. FAM I PA RANCI. DE L'AUTARQUIA A LA GASTRONOMIA GLOBALITZADA A ESPANYA. . .	235
Campaners i molles de pa	237
Habituds i bones maneres	239
Guerra Civil i autarquia: reivindicació de la cuina essencial	242
Una Espanya sofisticada i multicultural?	245
<i>Obres citades</i>	251

E o esplendor dos mapas, caminho abstracto para a imaginação
[concreta,
Letras e riscos irregulares abrindo para a maravilha.

ÁLVARO DE CAMPOS

Reality? It is the toothbrush waiting at home for you in its glass, a bus
ticket, a paycheck, and the grave.

ORSON WELLES, *F for Fake*

Ha vuelto. De nuevo está sentado a la mesa.
Muy breve es el diálogo. Pues
la historia de Ítaca se resume en lo cotidiano.

FRANCISCA AGUIRRE, «La bienvenida»

Au théâtre du quotidien les stars sont : le pain, le lait, la quincaillerie, la
viande, le linge blanc, l'heure juste, le cheveu court et toujours l'accor-
dion.

AGNÈS VARDA, *Daguerréotypes*

M'ero disegnato il suo corpo come una mappa, con vene di strade e
arterie di ramblas e avenues carotidiche e i crescenti capezzolati e le
esedre genitali.

GIORGIO MANGANELLI, *Ti ucciderò, mia capitale*

[...] richness of meaning rather than clarity of meaning.

ROBERT VENTURI

Ce qui se passe chaque jour et qui revient chaque jour, le banal, le
quotidien, l'évident, le commun, l'ordinaire, l'infra-ordinaire, le bruit
de fond, l'habituel, comment en rendre compte, comment l'interro-
ger, comment le décrire ?

GEORGES PEREC

Introducció

Va ser a finals del segle passat que la meva bona amiga (i excel·lent escriptora) Marilyn Sides va assenyalar una frase que no entenia en un article que jo escrivia sobre viatges a llocs propers. Jo continuava referint-me a «les complexitats de la vida quotidiana» sense aclarir realment què volia dir amb complexitats. Aleshores no sabia a què al·ludia, però amb aquest llibre m'acosto molt més a aquest objectiu. Uns anys més tard, el 2009, mentre participava al seminari a la Universitat d'Alacant «Escriptures del jo», em va cridar l'atenció la presentació sobre Josep Pla d'un altre bon amic, Xavier Pla, i la seva reflexió sobre l'estudi del quotidià des d'una perspectiva teòrica. Aquest llibre, en certa manera, és una derivació d'aquests dos moments sense relació entre ells, i estic molt agraït a aquests dos amics pels seus (*a loro insaputa*) pensaments provocatius.

El desembre del 2012 vaig organitzar a la Universitat Ca' Foscari Venezia una *giornata di studio* (un taller d'un dia) que vaig titular «Exploracions de la vida quotidiana» i que va reunir un grup d'estudiosos d'Europa i Amèrica que estaven interessats a abordar la vida quotidiana des de diversos punts de vista. Com s'experimenta el dia a dia dins d'un context català/espanyol? ¿Hi ha experiències particulars que aconseguen una representació o una resposta teòrica específica i única en art, cinema o literatura? Altres preguntes van incloure consideracions sobre com i fins a quin punt els problemes d'identitat, espai, memòria històrica i immigració han afectat la vida quotidiana a Espanya i com s'han representat aquests temes a la literatura i al cinema. El focus es va centrar en la cultura espanyola/catalana, però l'objectiu a llarg termini era que les nostres troballes fossin aplicables a altres països europeus. El motor de la reunió va ser la manca d'aquest tipus d'exàmens en un context ibèric. *La vida cotidiana en España bajo el régimen de Franco* de Rafael Abella (1985) i *Sol y sombra: De cómo los españoles se apearon de las mayúsculas de la historia dotándose de vida cotidiana* (1990) d'Agustín Sánchez Vidal són dos dels pocs exemples disponibles, tot i que cap d'ells demostra ser un enfocament coherent per definir des

d'una perspectiva teòrica què és la vida quotidiana.¹ Tots dos llibres aborden el tema de maneres molt diferents. Des del punt de vista d'un historiador, Abella segueix «el hilván del acontecer de los hechos» i estudia «una sucesión monográfica de los diversos aspectos de la cotidianidad, desconectados de la realidad por el fluir de los acontecimientos». Està més aviat interessat en «aquellos fenómenos que marcaron más decisivamente la pauta de nuestra existencia nacional» (Abella 1985: 11-12). En vint capítols tracta, entre altres temes, la moda, el mercat negre, el matrimoni, l'Església, el turisme, etc. Sánchez Vidal, per la seva banda, intenta resoldre, en deu seccions escrites com a assajos breus, l'enigma de diverses coincidències, com ara l'arribada simultània a Espanya del disc *Sergeant Pepper's* dels Beatles i l'ús de les targetes de crèdit. Sánchez Vidal està disposat a emfatitzar les conseqüències provocades per aquests i altres esdeveniments menors, sempre donant-los preferència sobre grans episodis històrics, el fet més aparentment indescriptible, amb l'objectiu d'arribar a una síntesi interpretativa convincent del passat. Al final, el seu llibre és una llista d'esdeveniments que relaten la tardana arribada d'Espanya a la (post)modernitat. Una altra possibilitat és l'aportació del sociòleg Amando de Miguel, que a *Cien años de urbanidad: Crítica de costumbres de la vida española* (1991) va explorar una sèrie de textos o manuals de cortesia, civilitat i bones maneres que s'havien publicat al llarg del segle XIX a Espanya com una descripció d'una societat a partir de la llista de maneres preponderants, modes que dominen, valors que s'imposen, formes que es respecten. El llibre consta de setze capítols, entre els quals podem trobar: normes de civisme; manuals antics i nous costums; galanteria sense galants; relacions personals i socials; circumspècció, moda i aparença; l'ús del telèfon; fumar i beure (Miguel 1991: 14, 19). En un altre volum, *La vida cotidiana de los españoles en el siglo XX* (2001), De Miguel va estudiar la gran transformació d'Espanya durant el segle XX centrant-se en els esdeveniments mínims de la vida quotidiana. Organitzat en deu capítols, va incloure les actituds mentals i ideològiques que causen la transformació, i la Guerra Civil i les seves conseqüències n'eren un fet crucial. També va cobrir interessos personals: amor, sexe i afectes; el sentit del temps i l'organització d'un dia; la cura del cos; l'art d'envellir; l'entreteniment; el vestit i la moda; la vida a l'aire lliure; la companyia d'objectes quotidians (des d'envasos fins a regals); el consum (Miguel 2001).

Curiosament, hi ha hagut més investigacions acadèmiques dedicades a l'estudi del quotidià a principis del període modern (Medina Arjona). *Post Scrip-*

1. Des d'una perspectiva ficcional hi podem afegir el llibre d'Albert Forns *Abans de les cinc som a casa* (Edicions 62, 2020).

tum: A Digital Archive of Ordinary Writings (Early Modern Portugal and Spain) és un projecte que té com a objectiu recopilar i publicar cartes privades portugueses i espanyoles escrites entre el segle XVII i principis del XIX. Es tracta d'epistolaris inèdits, escrits per autors de diferents àmbits socials, que van sobreviure per casualitat perquè la Inquisició i els tribunals civils els van utilitzar com a proves penals. Aquests recursos textuais toquen qüestions quotidianes relacionades amb segles passats. La vida quotidiana també s'ha abordat des d'un punt de vista filosòfic. Agís Villaverde, per exemple, proposa construir-ne una hermenèutica de tres maneres diferents: en primer lloc, utilitzant un model teòric basat en la pròpia experiència del filòsof davant del món o simplement a partir de les seves especulacions; en segon lloc, estudiant la possibilitat d'aproximar-se a l'àmbit de la vida quotidiana mitjançant textos literaris, sobretot de ficció, en la mesura que l'escriptor construeix un argument triat de la vida quotidiana; en tercer lloc, intentant reconstruir les claus de significat que funcionen a la vida quotidiana cercant els seus signes en textos filosòfics, a través de les complexitats per les quals la vida s'escola (Agís Villaverde 2001: 15). Els historiadors han prestat atenció a la renovació de la vida quotidiana després de la dictadura franquista (Díaz Barrado 2006). L'objectiu d'aquest darrer autor és que la cultura i la vida quotidiana es van veure radicalment alterades en l'últim quart del segle XX per l'efecte combinat del canvi tecnològic i l'impacte dels mitjans de comunicació de masses. Díaz Barrado para esment en allò que s'ha arrasat i en els nous hàbits que van iniciar el rumb al segle XXI.

Aquest llibre tracta la representació de la vida quotidiana des d'una perspectiva molt diferent. L'atenció se centra en els textos literaris i les formes artístiques. Al capítol I, «Desafiar i definir el quotidià. Poètica de la vida quotidiana», començo amb una visió general sobre la cerca de la felicitat i la seva centralitat en la vida quotidiana. Després segueix un examen exhaustiu de diferents punts de vista sobre l'estudi de la quotidianitat. Basant-me en l'obra de teòrics com Ben Highmore i Michael Sheringham, que al seu torn van explorar l'obra d'Henri Lefebvre, Michel de Certeau, Marc Augé i Siegfried Kracauer, entre d'altres, discuteixo els treballs i conceptes que han estat útils per construir l'estudi del quotidià sobretot des d'una perspectiva sociològica. També introduueixo la noció de cartografia alternativa. Els mapes tenen un important valor polític, social i històric. El mapatge digital permet la interacció i la reescriptura, va més enllà dels defectes de Google Maps i altres iniciatives d'aquest tipus i ens ajuda —usuaris, lectors— a mirar el món des d'un punt de vista diferent. El quotidià és una qüestió d'estudi i observació, particularment des de l'òptica de les cièn-

cies socials, però no tant des de les humanitats. La novetat del meu enfocament és explorar quatre grans casos de representació del quotidià en la literatura i les arts: rutines i desaparicions, observacions de realitats properes, usos del transport públic, el tanatoturisme i el menjar.

El capítol 2, «Cantar el dia a dia, senyalar el món. Sobre els poemes catàleg», comença amb un examen de la presència de llistes en el nostre dia a dia, inspirat en la distinció d'Umberto Eco entre la «poètica de tot allò inclòs» i la «poètica de l'etcètera». Semblant a l'ús que fa Proust de l'enumeració per establir relacions i divisions, que també tenen una funció terapèutica, aquest capítol se centra, entre altres exemples, en tres poemes: «Tentative de description d'un dîner de têtes à Paris-France» (1931) de Jacques Prévert, «Desolation row» (1965) de Bob Dylan i «Qualsevol nit pot sortir el sol» (1975) de Jaume Sisa. Són exemples basats en el concepte de llista, ja que tots ells elaboren llistes de persones que es poden trobar a llocs específics o que hi estan connectades. Els tres poemes s'escriuen a contracorrent, oposant-se al pensament general de l'època, i es basen en l'enumeració, la catalogació caòtica i en una atenció perceptiva al quotidià: diferències de classe i monotonia i bellesa de treballar (Prévert); reclam d'un lloc on viure (Dylan); gaudi de l'amistat, la celebració i la felicitat com a valors post-*hippies* basats en un món infantil i màgic (Sisa). El quotidià s'omple amb l'acumulació desorganitzada d'objectes i éssers quan els éssers humans senten la insuportable inclinació a donar un sentit a tot. Es tracta de llargs poemes catàleg que canten les alternatives quotidianes que indiquen el món i ens ajuden a reavaluar-lo.

El capítol 3, «Autòpsies de la vida quotidiana», es basa en una definició de Paul Virilio a *Esthétique de la disparition*. Virilio va explicar la picnolèpsia com la condició de breus lapses de temps amb absències momentànies de la consciència o, segons diu, casos escadussers de fugida de la vida. Aquest és un concepte clau relacionat amb la desaparició que faig servir per analitzar tres casos d'exploració del quotidià en Josep Carner, Marta Rojals i Joan Todó, prestant una atenció especial a les qüestions de desaparició, particularment del que podem anomenar tradicions invisibles, tal com es registra a textos literaris de principis del segle xx i del xxi. Els tres autors combinen articles de diaris (a l'estil del *feuilleton* alemany dels anys vint) amb l'escriptura de poesia i/o ficció. Carner era un etnògraf del passat proper; Rojals i Todó es poden llegir com a etnògrafs del present proper, i tots tres són capaços de fer una autòpsia del dia a dia mitjançant la picnolèpsia. Aquests escriptors consideren la realitat des d'una perspectiva molt diferent, com un tipus especial d'investigació mortuòria. Reuneixen els materials d'una autòpsia tractant la realitat gairebé com si fos un cadàver o el contingut d'un tipus especial d'inquisició forense.

El capítol 4, «El trencadís de Vicent Andrés Estellés o l'atenció a l'infrordinari», analitza un aspecte crucial en la poesia de Vicent Andrés Estellés: el fet que està habitada per una materialitat elemental feta d'objectes i sexe, menjar i olors, mort i dolor. La seva atenció a la petitesa produeix una presència molt característica de la vida quotidiana. La poesia d'Estellés s'ha relacionat amb una mena de realisme social, com es deia als anys seixanta, i això va establir una manera de llegir la seva poesia. Tot i el compromís social del poeta, la visió lectora adoptada per la majoria de crítics té un abast restringit. En aquest capítol proposo (re)llegir la poesia d'Estellés no des dels ulls limitadors d'una perspectiva extremament ideològica, sinó amb uns que emfasitzin l'atenció del poeta a la realitat quotidiana. M'interessa especialment fixar-me en els aspectes més petits de la realitat que poblen la poesia d'Estellés, en particular la mort i la vida, els plaers i el dolor i l'escriptura autoreflexiva. Aquest capítol s'inspira en consideracions de Nuccio Ordine a *L'utilità dell'inutile* i de Josep M. Esquirol a *La resistència íntima: assaig d'una filosofia de la proximitat*, dos assaigs que són enormement útils per discutir els usos del collage i l'enfocament de l'experiència quotidiana en la poesia d'aquest autor.

Més de la meitat de la població mundial viu en zones urbanes. Per als éssers humans que viuen en aquest entorn, el transport públic és una necessitat important, tal com discuteixo als capítols 5 i 6, on proposo una revisió de dos mitjans de transport urbans diferents, el tramvia i el metro, que són obsessivament presents en el dia a dia urbà. Al capítol 5, «Esglésies i tramvies», es parla de com artistes i escriptors han intentat expressar l'experiència de la ciutat moderna, els seus espais, el xoc de simultaneïtat, l'anonimat proporcionat pels espais públics. Hi argumento amb cert detall les qüestions representades en una sèrie de textos: l'ús dels tramvies com a formes de viatjar i objectes amb un significat simbòlic, basat en la juxtaposició de l'antic i el nou (les figures mitològiques clàssiques d'Orfeu i Eurídice pujant a un tramvia, com a l'obra de Vinicius de Moraes o la pel·lícula que en va fer Marcel Camus *Orfeu negre*); els tramvies com a metàfores dels problemes i les situacions que sorgeixen en la modernitat; les sensacions i experiències provocades en aquest món modern, que van des de la por i el vertigen, les actituds negatives i el rebuig visceral, fins a l'acceptació innocent i sincera de l'experiència urbana; el tramvia com a element que sintetitza la contradicció entre l'atzar i allò sistemàtic característic de la vida a la ciutat.

El capítol 6, «Llindars al metro de Barcelona», proposa una anàlisi del sistema de metro de Barcelona seguint el concepte de llindar de David Pike, clau per entendre la topografia de la «ciutat vertical». Això es fa mitjançant la lectura de mapes i textos literaris que il·lustren tres qüestions relacionades estretament: una interpretació de la xarxa de metro de Barcelona i els seus significats;

la desaparició d'algunes estacions de metro i espais subterranis, com ara passadissos de connexió ocults, que creen una presència superficial del passat en el present, exemples d'espais urbans que estan enterrats i oblidats, i la vida del metro tal com es retrata en alguns textos literaris, amb un èmfasi especial en l'ús de la mitologia.

Som el que mengem. I menjar és una activitat central en la quotidianitat. En els capítols finals tracto qüestions relacionades amb l'alimentació i la mort, en coincidència amb el que es coneix com a humanitats ambientals (*environmental humanities*). El capítol 7, «Formes del tanatoturisme: Josep Pla i Josep M. Espinàs», utilitza una reflexió sobre una versió especial de *Fernweh*, que ens porta a realitats properes que s'observen com si fossin llunyanes. Començant per una discussió sobre el llibre de Xavier de Maistre *Voyage autour de ma chambre* (1794) i l'obra d'Almeida Garrett *Viagens na Minha Terra* (1846), proposo una manera de llegir llibres contemporanis d'aquesta naturalesa seguint l'enfocament de Georges Perec a *L'infra-ordinaire* i de Jean-Didier Urbain a *Ethnologue, mais pas trop*. Analitzo el cas de dos autors representatius de l'exploració de territoris propers: *Viaje en autobús* (publicat per primera vegada el 1941) de Josep Pla i els nombrosos exemples de viatge a peu de Josep M. Espinàs, incloent-hi el llibre *Seguint tot l'Ebre amb un primitiu Velosolex* (la primera versió en espanyol va ser publicada a la revista *Destino* el 1961, i en forma de llibre, el 2003). Tots dos autors coincideixen en el rebuig de mitjans de transport més ràpids i moderns i amplien en els seus textos un manifest a favor de la lentitud. El llibre de Pla expressa un refús de les situacions de postguerra i es manifesta de manera borrosa i indirecta contra l'autarquia, però al mateix temps nega el progrés i parla contra els perills de la modernitat. En fer-ho, es desenvolupen un interès pel tanatoturisme i una fixació pels aliments.

El capítol 8, «Alimentació i quotidianitat: immigració i renovació culinària», ofereix una reflexió sobre dos temes interrelacionats: la modificació dels hàbits alimentaris a Espanya, un aspecte clau de la vida quotidiana, a través de la presència d'un enorme moviment migratori que va començar als anys noranta, i la intervenció de treballadors migrants a la cadena alimentària, particularment a les zones rurals amb un fort desenvolupament agrícola, com ara Lleida i les ciutats circumdants. Proporciona també la lectura de dos textos recents (una pel·lícula i un llibre) que tracten temes d'immigració i alimentació. Tant *El próximo Oriente* de Fernando Colomo com *La pell de la frontera* de Francesc Serés ofereixen proves sobre la transformació de l'Espanya contemporània a través de l'alimentació. En aquests textos, l'alimentació és un poderós dispositiu de control social i físic i recull alguns dels molts ajustos que s'han produït a la societat espanyola. La cuina, a casa o al restaurant, com a espai

públic o privat, es converteix en un escenari per mostrar la línia tan fina que hi ha entre el que és familiar i el que és estrany, entre un entorn domèstic i, per tant, segur i un d'hostil.

L'últim capítol, «Fam i pa ranci. De l'autarquia a la gastronomia globalitzada a Espanya», aborda quatre maneres diferents en què el menjar ens parla: un enfocament surrealista al cinema de Buñuel; maneres de comportar-se a taula, com va denunciar Larra; l'escassetat de menjar i la fam, que eren una realitat obsessiva i persistent durant la Guerra Civil espanyola i la postguerra, i la sofisticació i el cosmopolitisme recent de la cuina espanyola a causa de la transformació del país per la presència d'immigrants. M'interessa destacar el pas d'una cultura de supervivència durant la guerra i el franquisme, a una de més abundància i sofisticació amb l'arribada de la democràcia. El reconeixement actual d'Espanya com una de les destinacions gastronòmiques del món modifica part d'un passat històric i cultural que inclou la transformació ètnica que ha experimentat la societat espanyola. Des de la perspectiva dels estudis dels aliments (*food studies*) es poden examinar les relacions de l'individu amb el menjar i analitzar com aquesta connexió produeix una gran quantitat d'informació sobre una societat.

1. Desafiar i definir el quotidià. Poètica de la vida quotidiana

Birth and death are the ultimate bookends, and between them a muddied narrative unfolds.

JAN MORRIS, *Trieste and the Meaning of Nowhere*

[Semiotics is] an *ars interveniendi*: its concepts are linked, and involve psychology, linguistics, sociology and theory of information, logic and technology, game theory and psychoanalysis. Its sphere of action is orthogonal with regards to the classification of other disciplines; rather than a new land (the Eldorado and Tule of the latest impossible super-science) it is a journey, a network of communicative knots, conceptual dispatch points; its complexity is similar to that advocated by Wiener in the field of cybernetics: a land occupied by many armies. Semiotics articulates a fecund hybrid.

PAOLO FABBRI

Everything has a price, they say, just not happiness.

ERNST BLOCH

The everyday is not a category of phenomena to be unveiled and analysed but, rather, a way of looking at the world “at the level of experience”.

BEN HIGHMORE

The map is open and connectable in all of its dimensions; it is detachable, reversible, susceptible to constant modification. It can be torn, reversed, adapted to any kind of mounting, reworked by an individual, group, or social formation. It can be drawn on a wall, conceived of as a work of art, constructed as a political action or as a meditation. [...] A map has multiple entryways, as opposed to the tracing, which always comes back “to the same”.

GILLES DELEUZE i FELIX GUATTARI, *A Thousand Plateaus*

La letteratura ha in permanenza il valore di un negativo fotografico della positività delle culture da cui emana; e come archivio storico non ha eguali nella somma di tutti gli altri documenti, più casuali e meno organici, che possono lasciare di sé ribellioni, infrazioni, frustrazioni.

FRANCESCO ORLANDO

UN PROJECTE DE VIDA: LA FELICITAT

El quotidià es pot definir com la rutina que passa dia rere dia i es converteix en la nostra realitat més permanent. En el sentit sociològic i segons autors interaccionistes simbòlics, «[la] realitat de la vida quotidiana se'm presenta com un món intersubjectiu, un món que comparteixo amb els altres. Aquesta intersubjectivitat diferencia de manera àmplia la vida quotidiana d'altres realitats de les quals soc conscient» (Berger, Luckmann 1971: 44). L'activitat humana transforma el món de les interpretacions subjectives en una realitat objectiva i coherent. El dia a dia es compon de diferents àrees identificables de la vida, com ara la llar, el carrer, el metro, el parc, el lloc de treball i les institucions. Conté la feina dels residents urbans, les seves rutines habituals, com anar a comprar, menjar, desplaçar-se d'un lloc a un altre en cotxe, en autobús o a peu, treballar i recrear-se, entre d'altres.

Quan llegim textos literaris centrats en el quotidià, els nostres ulls s'obren a una nova lectura del nostre entorn habitual. Per exemple, hi ha dos textos de Julio Cortázar, *La autopista del Sur* i *Los astronautas de la cosmopista*, situats en una autopista. Després de llegir-los, ja no és possible viatjar per l'espai innocu de l'autopista sense replantejar-se què significa, les seves qualitats aparentment màgiques o com l'utilitzem sense voler. Una de les dificultats dels estudis culturals és la seva inversió crucial en la política d'identitat, diferència i alteritat (Highmore 2002b: 2-3), oblidant que els textos també són construccions formals que transmeten un significat i il·luminen el nostre *Weltanschauung*. Un altre element fonamental per a l'existència del quotidià és l'observador: l'escriptor/lector té un paper important com a testimoni que permet l'existència del quotidià. És aquest aspecte el que fa cobrar vida a allò que d'una altra manera seria inconscient i inexistent. Té sentit la noció de Le-febvre que l'espai social viscut està indissolublement lligat a l'espai representat i imaginat i que tots dos són essencials per comprendre la vida quotidiana (1991b: 38-39).

La recerca de la felicitat pot ser l'aspecte més elemental (i ocult) de la quotidianitat. Un advocat espanyol que va morir fa poc va dir sobre les ambicions polítiques: «La vida es lo que pasa cuando te levantas por la mañana, si duermes bien, si duermes mal. La vida no son novelas de miedo».² La vida es compon de petits plaers invisibles i de rutines que seguim sense parar-hi gaire atenció. Però totes aquestes petites coses constitueixen la nostra percepció de

2. https://elpais.com/politica/2019/07/27/actualidad/1564236891_693662.html.